

Verdenspremiere i Qaanaaq

Af Mads Fægteborg

INUGHUIT

the people at the navel of the Earth

A film by

STAFFAN JULÉN
YLVA JULÉN

Camera

MICHAEL ROSENGREN
Staffan Julén

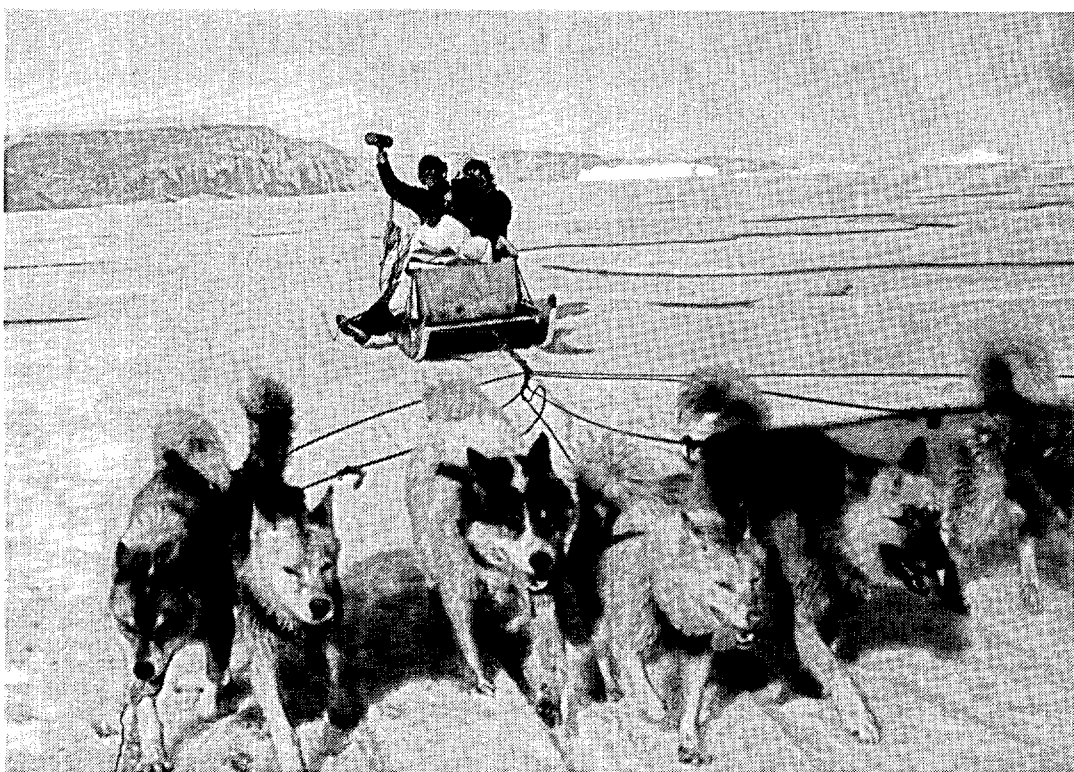
Length: 85' 16 mm (colour)

Original language: Thule (Inuit)

Filmed in the Thule district, Greenland during June November 1983

With support from:

Swedish Film Institute (Garantinämnd för kortfilm)
The Home Rule of Greenland, Cultural department
Swedish Television, Channel 2 (Fakta)
Nordic Cultural Found

Filmholdet slædes ud til iskanten, hvor narhvalfangsten finder sted. (Foto: Ylva Julén).

En gang i forsommeren 1984 kom en ung svensker ind på mit kontor på Institut for Eskimologi i København og sagde, at han på Universitetskafeen havde mødt en af mine venner, som havde fortalt ham, at jeg arbejdede med problematikken omkring Thules flytning. Han fortalte, at han selv sammen med et par andre havde været i Thule for at optage en film, der skulle berette om menneskene dér og deres hverdag. Han hed Staffan Julén.

Vi talte sammen, og siden talte vi sammen flere gange. I december 1984 fik jeg lejlighed til at se filmen, som på trods af, hverken at være færdigredigeret, -klippet eller -lydsat efterlod det

klare indtryk af at være en usædvanlig film om inughuit.

Inden ankomsten til Qaanaaq var jeg ikke bekendt med at filmen skulle holde verdenspremiere hér, men på den måde fik jeg også min egen lille private »verdenspremiere« – nemlig som filmanmelder:

»Inughuit

30 timer råfilm – et halvt års ophold for tre unge svenskere i Thule og næsten to års efterbearbejdelse i studierne i Stockholm og København har skabt filmen »Inughuit«, som havde premiere i Qaanaaq den 7. september.

Premieren i Qaanaaq adskiller sig ved

at Eden Film havde valgt at vise »Inughuit« for et publikum af sande kritikere (befolkningen i Thule) fremfor et publikum af filmkritikere i Stockholm eller København. Uden konstrueret virkelighed og primitivismeromantik kunne tilskuerne se og genkende deres egen virkelighed. Reaktionen var da også særdeles positiv. Efter forevisningen fulgte en ny forevisning og derefter var de to publikum inviteret til fælles kaffebord med mindst tolv forskellige slags kager i udtømmelige mængder. Fra klokken 21

og de næste syv til ni timer frem gik dansen til skiftevis kalattuut og moderne diskomusik. (Ganske som det også er vist i filmen).

Hånd i hånd – omend ufrivilligt – har miljøaktivister og multinationale selskaber i de senere år ødelagt meget for de indfødte befolkninger i arktis. Man har stadig ikke i den såkaldte civiliserede verden forstået at man ikke kan erstatte fangsten af havpattedyr med dyrkning af vegetabiliske afgrøder. »Inughuit« har nogle glimrende billeder af det golde

Trommesangeren Tautsianguaq og hans kone Martha applauderer filmen. (Foto: Maria Brännström).

land der er opdelt af dybe fjorde med en rig fauna. Det er i disse omgivelser inughuit lever! Ússarqak Qujaukitsoq, der oprindeligt er fangersøn, og senere blev udlært til butiksmedhjælper for atter at vende tilbage til fangererhvervet, fortæller om nogle af de farer den indfødte befolkning står overfor, hvis man ikke væbner sig til kamp mod dem, der enten vil omvende befolkningen til vegetarer eller med store isbrydende superolietankere vil tømme arktis for dets ressourcer. De indfødte kan ikke overleve i et højarktisk klima i vesteuropæisk beklædning eller af vegetabilsk føde. Med et glimt i øjet fortæller Ússarqak Qujaukitsoq, at man ville blive meget meget tynde og ikke være i stand til at overleve.

Med ønsket om at sikre den vestlige verdens frihed anlagde USA i 1951 en stor luftbase i umiddelbar nærhed af inughuit's boplads Uummannaq, og to år senere måtte befolkningen se sig selv forvist fra deres land og flytte til en endnu ikke opført by – Qaanaaq. Disse skæbnesvangre år er filmisk belyst gennem en vekslende brug af samtidige sort/hvide fotografier og nutidige klip fra ruinbyen ved Uummannaq – alt til lyden af en hektisk tikkende skrivemaskine, der nedskriver en telegramtekst fra inspektøren over Nordgrønland til departementschef Eske Brun. En ældre kvinde fortæller, at man fandt sig i det fordi man ikke vidste, hvordan man skulle protestere.

Et indslag fra Qaanaaq's 30 års byjubelæum viser ankomsten af den amerikanske base-commander ledsaget af den danske forbindelsesofficer fra Thule Air

Base. Forbindelsesofficeren siger på engelsk, at borgmesteren har god grund til at være stolt af sin by. Ganske symptomatisk er det en statslig repræsentant og ikke borgmesteren der siger dette, hvilket de seneste begivenheder i Qaanaaq har kastet lys på. Hér finder man stadig ikke anledning til at rose det statslige initiativ fra 1953.

Siden det fantastiske indgreb i den lille befolknings hverdag er mange nye kulturelementer dukket op. Videomaskinen har således hos nogle familier afløst de ældres fortællinger. Men ikke alle steder – de to former for aftenunderholdning lever side om side, og kan åbenbart også skaffe lige mange tilskuere/tilhørere. Ny og gammel teknik går åbenbart også i spænd sammen. En filmteknisk fin detalje er dét, hvor man oplever Clint Eastwood skyde en sæl, som i samme øjeblik bliver lagt hen til skrabning af en ældre kvinde.

De fleste ved, at der bliver skåret tupilakker i Thule – så derfor gned jeg øjnene, da jeg så en elektrisk tupilak vandre rundt på et bord – men nej – det var E.T. (ham med den lysende finger). Dette var bare et eksempel på mange fine filmiske observationer. I andre film om indfødte folk omredigeres virkeligheden ofte – sådan at man kan få det rigtige eksotiske indtryk, som i øvrigt sjældent er identisk med den virkelighed der opleves i det pågældende samfund. Man er forskånet for den slags i »Inughuit«. Såvel tidligere som nu var/er trommesangen en del af dagligdagen, men hvor trommen tidligere blev fremstillet af ben og tarmskind har nogle valgt at indkøbe en plastik fejebakke hos

Den uundværlige kajak slæbes frem til iskanten. (Foto: Ylva Julén).

den Kongelige Grønlandske Handel. Sangene og rytmerne er de samme som de har været i generationer forud, men den visuelle oplevelse bliver uvilkaarligt anderledes. Selv om man ikke bryder sig om denne depravering af trommesangen må man dog erkende, at således er nu engang virkeligheden.

Thule er i dag en sammenblanding af kulturelementer fra Thule, Danmark, Vestgrønland og Thule Air Base. Det er et anderledes sted, end de steder jeg har besøgt i Vestgrønland – det har også sit eget sprog, inughuatut. Filmen »Inughuit« har forstået at vise mennesket og samfundet i dets omgivelser. Det er en film, man vil kunne lære noget af i det øvrige Grønland og det øvrige arktis, men sandelig også rundt omkring i den

verden, hvor falsk velmenhed overfor havpattedyrene har truet de indfødte befolkninger i ligeså høj grad som man tidligere truede havpattedyrene.«¹

Form og indhold af anmeldelsen var lagt an på et publikum udenfor Thule – så da lokalbladet Hainang henvendte sig om en anmeldelse blev vi enige om at ændre på formen og indholdet således, at det snarere blev til en omtale fremfor en egentlig anmeldelse, som så ville blive skrevet af en ung fanger, Robert E. Peary:

»En ægte film om Inughuit

Selv om jeg ikke er autoriseret filmkritiker har jeg alligevel følt, at jeg burde udtale mig om filmen »Inughuit – menne-

skene ved verdens navle«, som vistes her den 7. september 1985, idet den er interessant og omhandler mit folk, inughuit.

Filmen skal jo vises over hele verden, hvorfor det er interessant at se nærmere på, om den viser sandheden om inughuits hverdag. Vi ved jo godt at de bøger, der skrives, og de film der produceres om os, ofte er misforståede og dermed giver læserne og seerne et forkert indtryk af os.

Filmen »Inughuit« minder om andre film, men adskiller sig alligevel fra andre film om inuit. Jeg skal ikke sige så meget om filmen – kun om det jeg finder vigtigt. Noget ganske særligt ved filmen, mener jeg, er, at man aldrig tidligere er kommet inughuits liv så nær, at vi kan sige at, hvis vi ikke havde vidst hvem der har produceret filmen ville man kunne tro, at den var lavet af os selv og med vores egen stemme. Undtaget er Thulebasens forbindelsesofficers udtalelser.

Filmen »Inughuit« er derfor velegnet til at blive vist verden over, samt i skolerne, således at man kan forstå, hvordan vi lever heroppe. Folk, der kommer til Avanersuaq vil også kunne lære meget om livet heroppe ved at se filmen.

Man burde kunne udstyre en sådan film med et »stempel«, der garanterer for kvaliteten og ægtheden, således at man kan skelne mellem den ægte og den uægte vare.«²

Så vidt det færdige visuelle produkt, men hvilke bevæggrunde havde tre unge svenskere, søskendeparret Staffan og Ylva Julén og Michael Rosengren, til at

lave en film om inughuit. Kort efter deres ankomst i 1983 skrev de selv i Hainang:

»Vi arbejder med en film om fangersamfundet og omverdenen; udvikling og trusler.

Avanersuaq lokkede med sin placering som verdens nordligste kommune og sin rige historie. Desuden interesserede os det faktum, at dette er en tid, hvor isolationen er ved at blive brudt og omverdenen bryder kraftigt ind i hverdagslivet, hvor den indtil for nylig ikke fandtes. Nu er der KNR og telefonforbindelse. E.T. grynter i video'en, medens naturressourcerne i de arktiske omgivelser og en strategisk vigtig placering medfører en øget interesse udefra. Men åbenbart har endog franske filmstjerner og alle mulige miljøbevægelser fra alverdens storbyer fået noget at bemærke om tilværelsen heroppe.

I Sverige ved vi godt, at sentimentaliteten og følelserne er gået så vidt, at selv de mest bevidste har svært ved at forstå skillelinjen mellem industriel og oprindelig fangst.

Vi vil forsøge at vise, hvordan en fangers liv kan være, hvordan selve fangsten foregår – med opfindsomhed og lydhørhed over for naturen. – At det kan være en kamp ofte en farlig tilværelse. Vi vil forklare kommunens bestemmelser vedr. fangsten og den gamle bevidsthed i inuitsamfundet om det vigtige i at opretholde balancen i naturen. Vi vil prøve at vise stor- og småbysmennesker i etageboliger og villaer, hvordan livet her styres af naturens vilkår, at det er barske omgivelser, at det eneste eksistensgrundlag faktisk er havets ressourcer.

Filmoptagelse i Qaanaaq under en bidende kold oktober snestorm. (Foto: Staffan Julén).

Det er ikke dyrestanden, der er truet, men en rig, gammel kultur, som vi i stedet burde have meget at lære af; det vil vi gerne forklare.»³

I et interview med Ylva og Staffan i Katrine og Paartoq Olsens køkken fik jeg uddybet en række detaljer om filmen.

Den oprindelige plan havde været, at opholde sig i Thule fra juni til oktober, men det tog tid at komme i kontakt, og få skabt et gensidigt tillidsforhold, med befolkningen. Først kom børnene, siden de ældre og til sidst fangerne, og efter at svenskerne havde udskiftet deres orange og røde polarudstyr med noget mindre iøjnefaldende, der ikke ville skræmme

fangstdyrene bort fik de lov til at deltage i fangstturene ud til iskanten, hvor hvalfangsten fandt sted.

En af disse fangstture havde nær fået en ulykkelig udgang, idet den unge fanger Panigpak Daorana i samme øjeblik, som han sendte sin harpun afsted mod en narhval, kængrede med sin kajak. Det lykkedes dog for lillebroderen Rasmus, at få en line ud til ham og dermed få ham reddet ind på isen. Selve harpuneringscenen er vist i filmen, hvorimod kængringen undgik fotografen, da han fra det øjeblik Panigpak havde kastet harpunen fulgte dén og hvalen.

I omtalen af filmen i Hainang valgte jeg, blandt andet, at fortælle, hvilke

økonomiske ressourcer der kræves for at producere en film som »Inughuit«:

»Egentlig var det meningen, at der skulle have været en journalist fra hvert af de nordiske lande samt en repræsentant fra miljøorganisationen Greenpeace til premieren, men på grund af pengemangel (i sidste øjeblik) blev de planer kommunen havde aftalt med Tusarlivik annulleret. Det er kommunen ked af, men også filmfolkene, idet presseomtale er vigtig, da det absolut ikke er billigt at producere en film af denne kvalitet og længde.

Oprindeligt havde man budgetteret en kortfilm til 490.000 SKr., men Ylva og Staffan fandt ud af henad vejen at optagelserne ville tage betydeligt længere tid end beregnet. Hjemrejsen blev udskudt igen og igen, og da de forlod Avanersuaq havde de været her i et halvt år og brugt 30 timer råfilm. I de næsten to år der er gået siden er filmen blevet klippet og redigeret ned til 85 spændende minutter. I dag foreligger filmen i en 16 mm udgave, men planerne er at overspille den til en 35 mm biografudgave. Når dette er sket er det oprindelige budget sprængt cirka fem gange. Med den endelige udgave vil fil-

men i alt have kostet 2.5 millioner SKr.«⁴

»Inughuit« varer 85 minutter og er produceret af Staffan og Ylva Julén, Eden Film i Stockholm, og fotograferet af Michael Rosengren og Staffan Julén i Thule 1983. Kásáluk og Tukumeq Qâvigaq har indtalt filmen i inughuatut. Crichan Larsson, Anna Lindal og Staffan Larson har komponeret og udført musikken. Filmen er støttet af Det svenske filminstitut, Grønlands Hjemmestyre, Sveriges TV 2 og Nordisk Kulturfond.

Noter

- 1) *Mads Fægteborg*: »Inughuit« til verdenspremiere i Qaanaaq./»Inughuit« Qaanaami takutinneqqaasasooq. *Kronik/isumaliutersuut* i *Sermitsiaq* nr. 37, Nuuk, 13.9.1985.
Inughuit.
Information, København, 19.9.1985.
- 2) *Robert E. Peary*: Filmi »Inughuit« eqquvissoq./ En ægte film om Inughuit. *Hainang* nr. 7, Thule, 11.11.1985.
- 3) *Ylva Julén*: – en film fra Avanersuaq om fangernes liv./ *Filmeliaq* Avanersuarmi piniartut inuunerat pillugu.
Hainang nr. 5, Thule, 18.7.1985.
- 4) *Mads Fægteborg*: Virkelighedens inughuit./ *Piviusumik inughuit*.
Hainang nr. 6, Thule, 7.10.1985.

En af »filmkritikerne« venter i spænding foran Qaanaaqs forsamlingsbus. (Foto: Maria Brännström).

